

Τουρκοκρατία, παπάδες και ραγιάδες: «Ομού με τους Τούρκους τους βαρούμεν»

Αυτοί οι αμαθέστατοι, αφού ακούσουν ἐλευθερίαν, τούς φαίνεται μία θανάσιμος ἀμαρτία. Τί λοιπόν διδάσκουσι τὸν ἀπλούστατον λαόν; Τί στοχάζεσθε νὰ λέγωσιν οἱ ἱεροκήρυκες ἐπ' ἐκκλησίας; Φέρουσιν ἴσως τὰς παραβολὰς τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ νὰ παρακινήσωσιν τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὴν ὁμόνοιαν; Ἐξηγοῦσιν ἴσως τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολὴν τοῦ «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου, ὡς ἑαυτόν»; Λέγουσιν ἴσως ποτέ, ποῖος εἶναι ὁ πλησίον καὶ ποῖος ὁ ξένος; Ἀναφέρουσι ποτέ τὸ ρητόν:

«Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος»; Ἐξηγοῦσι ποτέ τί ἐστὶ πατρίς; Λέγουσι πῶς καὶ πότε καὶ ποῖοι πρῶτον πρέπει νὰ τὴν βοηθήσουν; Φέρουσι ποτέ τὰ παραδείγματα τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Σωκράτους καὶ ἄλλων μυρίων ἐναρέτων καὶ σοφῶν; Μᾶς εἶπον ποτέ ποῖοι ἦτον, καὶ πόθεν κατάγονται; Μᾶς ἀνέφερον ποτέ πῶς διοικεῖται ὁ κόσμος καὶ ὁποῖα εἶναι ἡ καλλιτέρα διοικήσεις; Μᾶς ἐξήγησαν ποτέ τί ἐστὶ ἀρετὴ, καὶ ὁποῖα εἶναι τὰ μέσα διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ τις, καὶ πότε λάμπει ἡ ἀρετὴ; Καὶ ποῖος νὰ μᾶς τὰ εἰπῇ, ἂν δὲν τὰ λέγουσιν αὐτοί;

Φεῦ! βαβαὶ τῆς ἀθλιότητός μας! Οἱ ἱεροκήρυκες ἀρχινοῦν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τελειώνουν εἰς τὴν νηστείαν. Πῶς θέλεις λοιπὸν νὰ ἐξυπνήσουν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ὁμίχλην τῆς τυραννίας; **Οἱ ἱεροκήρυκες, οἱ ὁποῖοι ἦτον εἰς χρέος νὰ τοὺς ἀποδείξωσι τὴν ἀλήθειαν, δὲν τὸ κάμνουσι. Ἄλλὰ τί ἀποκρίνονται αὐτοὶ οἱ φιλόζωοι καὶ αὐτόματοι ψευδοκήρυκες: «Ὁ Θεός, ἀδελφοί, μᾶς ἔδωσεν τὴν τυραννίαν ἐξ ἁμαρτιῶν μας, καὶ πρέπει, ἀδελφοί, νὰ τὴν ὑποφέρωμεν μὲ καλὴν καρδίαν καὶ χωρὶς γογγυσμόν, καὶ νὰ εὐχαριστηθῶμεν εἰς ὅ,τι κάμνει ὁ Θεός». Καὶ ὕστερα ἀπὸ τέτοια ξυλλογήματα λέγουσι καὶ τὸ ρητόν «ὄν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει».**

(«Ελληνική Νομαρχία»)

Το σατιρικό ποίημα «Ρωσσαγγλογάλλος», αποσπάσματα του οποίου παρατίθενται ακολούθως, δημοσιεύθηκε το 1931 στα «Θεσσαλικά Χρονικά» από τον μητροπολίτη Κορυτσάς, Ευλόγιο Κουρίλα. Αντίγραφο του ποιήματος αυτού, το οποίο γράφτηκε ανώνυμα στις αρχές του 19ου αιώνα και το αναφέρει κι ο ιστορικός Καρλ Μπαρτόλντι, βρέθηκε από τον εν λόγω κληρικό σε μοναστήρι του Αγίου Όρους.

Η υπόθεση του έργου, αφορά τρεις ξένους περιηγητές (υπηκόους των Μεγάλων Δυνάμεων) κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τις κυρίαρχες ελληνικές κοινωνικές τάξεις της εποχής: Παπάδες, Φαναριώτες, κοτσαμπάσηδες και έμπορους. Βεβαίως, ένα σατιρικό ποίημα δεν αποτελεί ατράνταχτο ιστορικό τεκμήριο. Είναι όμως ενδεικτικό ενός κλίματος και μιας περιρρέουσας ατμόσφαιρας.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, ο Γάλλος παρακινεί τους υπόλοιπους να ρωτήσουν έναν μητροπολίτη για να μάθουν τι γνώμη έχει για την σκλαβιά των Ελλήνων ...

Ξένοι

*Ιδού ας ερωτήσωμεν τούτον τον πολυγένην,
μητροπολίτης φαίνεται, κάμνει τον Δημοσθένην.
Σ' αντόν θέλει γνωρίσωμεν τον ζήλον της Γραικίας,
αν είναι φιλελεύθερος ή φίλος τυραννίας.*

*Χαίρε πανιερώτατε και γένος της Γραικίας,
πώς υποφέρεις τον ζυγόν της Τούρκου τυραννίας;
Γιατί εκαταντήσατε την φωτεινήν Ελλάδα άθλιαν,
κακορίζικην και ως σβυστήν λαμπάδα;*

Μητροπολίτης

*Να έχετε τέκνα την ευχήν μου κι ακούσατε την απόκρισίν μου.
Εγώ τον ζυγόν δεν τον γνωρίζω, ούτε ξεύρω να τον νομίζω.
Τρώγω, πίνω, ψάλλω με ευθυμίαν, δεν υποφέρω ποτέ τυραννίαν.
Τότε υποφέρω αδημονίαν, όστις με βλάψει στην επαρχίαν.*

Αυτή του Τούρκου η τυραννία, σ' εμέ είναι ζωή μακαρία.
Αφού το ράσον τούτο εφόρεσα, πλέον τινά ζυγόν δεν εγνώρισα.
Δύο ποθώ, ναι, μα τας εικόνας, άσπρα πολλά και καλές κοκκώνας.
Περί της Ελλάδος που λέτε δεν με μέλλει κι ας τυραννιέται.
Μ' αν βαστάζει χωρίς να στενάζει, όλας τας αμαρτίας ευγάζει.

[...]

Πίστιν να έχουν στον Βασιλέα και σέβας στον Αρχιερέα.
Στον Τούρκο τ' άσπρα να μη λυπούνται τότε γαρ την ψυχήν ωφελούνται.
Και Αρχιερέων παρρησίας, και παπάδων πολλές λειτουργίας.

Ο πνευματικός τούς διορίζει πώς πρέπει κανείς να δεφτερίζει.
Αυτοί άρχισαν να παρακούσι και όλοι ελευθερίαν φρονούσι.
Διά τούτο και ημείς συμφωνούμεν ομού με τους Τούρκους τούς βαρούμεν,
επειδή όλοι μας το θεωρούμε, πως θέλει λείψει ό,τι βαστούμε.

Επεξηγήσεις:

1. Άσπρα: Χρήματα.
2. Κοκκώνα: Νεαρή γυναίκα.